

8.1.2016

Valtiovarainministeriö

Lausuntopyyntönnne 26.11.2015

EHDOTUS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI HALLINNON YHTEISISTÄ SÄHKÖISEN ASIOINNIN TUKIPALVELUISTA (VM 140:06/2013)

Väestörekisterikeskus lausuu pyynnöstä valtiovarainministeriölle ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (*jäljempänä hallituksen esitysehdotus*) sekä laiksi valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta seuraavasti:

Esityksen pääasiallinen sisältö

Lausuttavana oleva lakiesitys sisältää useita merkittäviä sähköisen asioinnin kokonaisuutta ja yhteentoimivuutta parantavia elementtejä. Lakiesityksessä on tunnistettu keskeisimmät sähköisen asioinnin kokonaisuuteen kuuluvat tukipalvelut, joiden operointi ja jatkokehitys kootaan yhteen ja niitä lähdetään nykyisen hajautetun tuotantomallin sijaan kehittämään kokonaisuutena. Väestörekisterikeskus katsoo, että tehtävien kokoaminen Väestörekisterikeskuksen vastuulle on luontevaa sekä perusteltua. Tehtävät sopivat hyvin yhteen Väestörekisterikeskuksen nykyisten tehtävien kanssa. Sekä väestötietojärjestelmä että varmennepalvelut tuottavat synergioita hallituksen esitysehdotuksessa esitetyille tukipalveluille ja niillä on merkittävä rooli osana sähköisen asioinnin kokonaisuutta. Keskitetty toimintamalli edesauttaa yhteisten sähköisen asioinnin palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta, yhteentoimivuutta, kustannustehokkuutta sekä edistää julkisen hallinnon toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta.

Väestörekisterikeskus ottaa ehdotetut uudet tehtävät mielellään vastaan ja on valmis kantamaan vastuunsa näiden tehtävien menestyksekkäästä hoitamisesta sekä olisi valmis ottamaan vastuuta myös tulevasta julkishallinnon palvelutuotannon kokonaisdigitalisoinnin edistämisestä. Onnistumista näissä tehtävissä tukee osaaminen ja verkostot, joita syntyy Väestörekisterikeskuksen rakentaessa hallinnon yhteisiä sähköisiä tukipalveluja Kansallinen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelman (*jäljempänä KaPA-ohjelma*) aikana.

Väestörekisterikeskus pitää kansallisen sähköisen asioinnin yhteentoimivuuden varmistamisessa tärkeänä, että lakiesityksessä esitetyille tukipalveluille säädetään koko julkishallinnolle, mukaan lukien kunnat sekä tulevat SoTe- ja itsehallintoalueet, laaja velvoittavuus. Yhtä lailla merkittävänä Väestörekisterikeskus pitää sitä, että yksityiselle sektorille säädetään laaja käyttöoikeus kansalliseksi tarkoitetuille tukipalveluille. Väestörekisterikeskus katsoo, että yhteiskunnan digitalisaatiokehitys vie vääjäämättä suuntaan, jossa julkisen ja yksityisen sektorin raja palveluntuottajina hämärtyy ja hallituksen esitysehdotus tukee tätä kehityssuuntaa erinomaisesti. Hallituksen esitysehdotuksen viimeistelyssä olisi syytä varmistaa, ettei käyttövelvollisuuksiin ja -mahdollisuuksiin liittyen jää jäljempänä tässä lausunnossa kuvattuja epäselvyyksiä. Palveluiden tuottamisen keskiöön tulee entistä voimakkaammin tuoda palveluiden loppukäyttäjät, kansalainen, joille tärkeintä on saada hyvää, ymmärrettävää ja selkeää palvelua sähköisissä kanavissa. Jokainen kansalainen on kaikkien sektoreiden ja kaikkien toimialojen asiakas eikä organisaatio- ja sektorirajojen pidä antaa haitata palveluiden, palvelupolkujen ja palvelukokemuksen rakentamista.

8.1.2016

Jotta yhteiskunnan kehittymisen kannalta välttämättömien ja vaativien hallinnon yhteisten sähköisten tukipalvelujen tuottaminen onnistuu ja kyseessä olevat tukipalvelut saavuttavat niille asetetut laatu-, tehokkuus- ja tuottavuustavoitteet, on palvelutuotannolle varmistettava riittävä rahoitus ja tarvittavat henkilöstöresurssit sekä jo lainsäädäntötasolla riittävä toimivalta tuottaa ja kehittää palveluja.

Väestökisterikeskus on osallistunut valtiovarainministeriön tukena olevan KaPA-ohjelman lainsäädäntöryhmän työskentelyyn, joten siitä syystä Väestökisterikeskus keskittyy lausunnossaan vain joihinkin kohtiin.

Väestökisterikeskus näkee hyvänä, että hallinnon yhteisistä sähköisen asiointiin tukipalveluista annetaan oma laki, johon kootaan valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013) ja KaPA-ohjelmassa kehitettäviä hallinnon yhteisiä sähköisiä tukipalveluja koskevat säännökset.

Yksityiskohtaiset perustelut ja ehdotus laiksi 1

1. Lakiehdotusten perustelut

Lausuttavana olevan hallituksen esitysehdotuksen jatkovalmistelussa olisi hyvä kiinnittää huomiota ehdotuksen selkeyteen, terminologian yhdenmukaisuuteen ja oikeellisuuteen sekä sen varmistamiseen, ettei esitykseen jää ristiriitaisia kirjauksia. Lausunnon kohteena olevasta ehdotuksesta Väestökisterikeskus haluaa nostaa esiin joitain kohtia, joiden osalta voisi olla hyvä vähintäänkin pohtia olisiko hallituksen esitysehdotusta tarpeen päivittää.

1.1. Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asiointiin tukipalveluista

3 § Yhteiset sähköisen asiointiin palvelut ja 5 § Tukipalvelujen käyttö

3 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteluissa todetaan, että palveluväylän käyttäjäorganisaatioita voisivat olla myös yksityiset yhteisöt, jotka voisivat palveluväylää käyttäen hakea tietoja viranomaisen rekistereistä ja päivittää yhteisön tietoja viranomaisen rekisteriin. Perusteluissa voisi olla hyvä selkiyttää sitä, että palveluväylän käyttäjäorganisaatioina olevat yksityiset yhteisöt voivat välittää tietoja myös keskenään. Tähän asiaan liittyen löytyy perusteluja myös 5 §:n 5 momentista, joten, jos 3 §:n perusteluja lähdetään muokkaamaan, olisi hyvä varmistaa, että myös 5.5 §:n perustelut pysyvät yhteneväisinä. Vaikutukset yritysten toimintaan -kappaleessa (kappale 4.5, s. 21, 4 kappale) voisi myös selkeämmin tuoda esiin, että myös yritykset voivat käyttää kansallista palveluväylää. Tästä toiminnallisuudesta ei aiheutuisi palvelutuottajalle juurikaan kustannuksia ja käytännössä olisi palveluväylän hajautetun luonteen vuoksi vaikeaa ja epätarkoituksenmukaista valvoa, ettei tätä yritys-yritys-välistä yhteydenpitoa tapahtuisi palveluväylän kautta.

Tämän lain perusteluissa voisi olla hyvä selkiyttää, ettei tällä lailla ole tarkoitus millään tavalla muuttaa tai vaikuttaa Väestökisterikeskuksen rooliin väestötietojärjestelmästä ja Väestökisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) mukaisena varmennepalvelujen ja muiden palvelujen tarjoajana. Perusteluissa voisi selkiyttää myös 3 §:n 1 momentin 4 kohtaa siltä osin, ettei tällä lailla ole myöskään tarkoitus vaikuttaa siihen missä roolissa Väestökisterikeskus toimii varmennepalvelujen ja vahvan sähköisen tunnistusvälineen tarjoajana vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annettavaan lakiin (617/2009) liittyvässä tulevassa luottamusverkostossa.

3 §:n 1 momentin 7 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi viestinvälityspalvelusta, jonka avulla voidaan lähettää viestejä sähköisesti tai postitse. Vastaavasti 5 §:ssä ehdotetaan

8.1.2016

säädettäväksi siitä keillä on oikeus käyttää viestinvälityspalvelua. Olisi syytä päivittää ehdotusta siten, ettei yksityisten yhteisöjen viestinvälityspalvelun käyttöoikeudesta ole ristiriitaisia kirjauksia 3 §:ssä ja 5 §:ssä sekä niiden perusteluissa. 3 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteluissa on kirjattuna, että käyttäjäorganisaation ominaisuudessa viestinvälityspalvelua voisivat käyttää valtion virastot, laitokset ja liikelaitokset sekä kunnalliset viranomaiset ja muut viranomaiset, julkisoikeudelliset laitokset, eduskunta, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot sekä muut julkista hallinto- tai palvelutehtävää hoitavat niiden hoitaessaan julkista tehtävää. 5 §:n 4 momentissa taas on kirjattuna, että viestinvälityspalvelua voisivat käyttää yksityiset yhteisöt myös silloin, kuin ne eivät hoida julkista hallinto- tai palvelutehtävää. Väestörekisterikeskuksen näkemyksen mukaan olisi suotavaa, että yksityiset yhteisöt voisivat välittää viestinvälityspalvelun kautta vähintään tapahtumaviestejä eli herätteitä ja muistutuksia asiakkailleen myös muulloin kuin julkista hallinto- tai palvelutehtävää hoitaessaan.

3 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisen viestinvälityspalvelun sisältämän niin sanotun postituspalvelun osalta olisi kuitenkin syytä pohtia postituspalvelun käytön rajaamista 5 §:ssä vain suppealle joukolle käyttäjäorganisaatioita. Yhtenä rajausvaihtoehtona voisi esimerkiksi olla se, etteivät yksityiset yhteisöt voisi käyttää tätä palveluosuutta ainakaan muulloin kuin viranomaistehtävää tai muuta siihen rinnastettavaa tehtävää hoitaessaan. Käyttäjäorganisaatioiden laajuuden rajaamiselle tässä palveluosuudessa on useita perusteita, kuten se, että hallinnon yhteisten sähköisten tukipalvelujen tavoitteena on edistää sähköistä asiointia, ei ottaa valtion tehtäväksi välittää paperipostia yksityisten yhteisöjen puolesta. Lisäksi pohdinnassa olisi hyvä ottaa huomioon, että henkilökistereissä, joista osoitteet saadaan, on muun muassa merkittynä henkilöä koskevia tietojenluovutuskieltoja, jotka tulisi kyetä ottamaan huomioon, esimerkiksi markkinointipostia ei saisi mennä viranomaiseltaan, jos henkilöllä on suoramarkkinointikielto.

Voisi olla hyvä pohtia myös sitä, olisiko tarpeen laissa ja/tai sen perusteluissa huomioida 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettu niin sanottu postituspalvelu muutoinkin tarkemmin. Esimerkiksi mikä taho määrittelee mihin osoitteeseen posti toimitetaan ja mitä osoitetietoja voidaan käyttäjäorganisaatiolle näyttää. Viestinvälityspalvelua koskevien säädösten osalta Väestörekisterikeskus toivoo muutoinkin varmistettavan, että säädökset perusteluihin ovat vastuiden osalta selkeät ja muutoinkin yksiselitteiset. Olisiko lain tai sen perustelujen tasolla esimerkiksi otettava kantaa siihen kuinka kauan viestejä säilytetään viestinvälityspalvelussa tai siihen tallennetaanko myös postitse toimitetut viestit passiivisena olevaan asiointitiliin?

Ehdotetussa laissa ei huomioida erikseen vajaavaltaiten oikeuksia ja mahdollisia rajoituksia hallinnon yhteisten sähköisten tukipalvelujen käyttämisessä. Väestörekisterikeskuksen näkemyksen mukaan vajaavaltaisilla täytyisi olla mahdollisuus hyödyntää hallinnon yhteisiä sähköisen asiointin tukipalveluja mahdollisimman laajasti. Yleisesti ottaen olisi hyvä kuitenkin tarkastella aiheutuuko vajaavaltaisuuskysymyksistä tarvetta säätää jotakin erityistä tulevaan lakiin tai kirjata jotakin sen perusteluihin. 3 §:n 1 momentin 7 kohdan viestinvälityspalveluun liittyen Väestörekisterikeskus ehdottaa varmistettavaksi, että lainsäädännössä tullaan riittävällä tavalla huomioimaan viestinvälityspalvelun käyttö vajaavaltaiten kohdalla. Käyttäjäorganisaatioille tulisi kuulua vastuu sen varmistamisesta, saako se toimittaa viestin tai näyttää tiedon vajaavaltaiselle suoraan eli tässä tapauksessa esimerkiksi alaikäisen asiointitilille vai pitäisikö viesti toimittaa huoltajalle/huoltajille. Esiin on nousut myös kysymys, voiko vajaavaltainen, jolla on vahva sähköinen tunnistusväline, ottaa itse viestinvälityspalvelun käyttöön vai edellyttääkö se huoltajan/edunvalvojan toimea.

8.1.2016

3 §:n 1 momentin 7 kohdan viestinvälityspalveluun liittyen VRK ehdottaa vielä pohdittavaksi, olisiko laissa tarpeen säätää siitä, miten toimitaan asiointitilin käyttöön ottaneen henkilön kuollessa. Teknisesti tämä voitaisiin ratkaista esimerkiksi siten, että viestinvälityspalvelu tarkastaa väestötietojärjestelmästä kuolintiedon ja jos se löytyy, niin asiointitili passi voitaisiin niin, ettei sinne enää voisi toimittaa uusia viestejä ja viestinvälityspalvelussa olevat avaamattomat viestit ohjattaisiin kirjepostina lähteväksi. Samassa yhteydessä olisi mahdollista pohtia myös sitä, olisiko tarpeen säätää kuoleman vaikutuksesta muissa hallinnon yhteisissä sähköisen asioinnin tukipalveluissa.

5 §:n 4 momentin perusteluissa on kirjaus siitä, etteivät muut kuin viranomaiset voisi käyttää 3 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdissa tarkoitettuja tunnistuspalveluja. Ehdotuksen 5 §:ssä kuitenkin todetaan, että muut viranomaiset, julkisoikeudelliset laitokset, eduskunta ja valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot sekä muut julkista hallinto- tai palvelutehtävää hoitavat yhteisöt voivat käyttää kaikkia tukipalveluja niiden hoitaessa julkista tehtävää. Olisi tärkeää säilyttää tunnistuspalvelun käyttöoikeus pykäläehdotukseen kirjatussa laajuudessa, koska muutoin osa nykyisistä Vetuma-palvelujen käyttäjistä rajautuisi tunnistuspalvelun sallitun käyttäjäjoukon ulkopuolelle. Perustelutekstiä voisi olla hyvä tältä osin selkiyttää.

7 § Valtuutusten ja muiden tahdonilmaisujen rekisteröinti ja

8 § Vastuu tahdonilmaisujen rekisteröinnistä ja niiden sisällön eheydestä

Väestörekisterikeskuksen näkemyksen mukaan 8 § ja sen perustelut olisi tärkeää ottaa vielä tarkasteltavaksi ja varmistaa, että pykälä perusteluineen olisi sekä pykälän tarkoittamien vahinkojen että vastuukysymysten osalta selkeä. Nykyisellä muotoilulla kokonaisuuden voidaan nähdä jättävän epätarkoituksenmukaista tulkinnanvaraisuutta. Esimerkkien avulla voisi myös pyrkiä avaamaan mitä kuuluu vahingonkorvauksen piiriin ja mitä ei, kuten on tehty maakaaren esitöissä. Esimerkit voisivat vähintään selkiyttää vastuun kohdentumisen tavoitetilaa ja lisätä ennakoitavuutta.

8 §:ssä palvelutuottajalle ehdotetaan säädettäväksi laaja vastuu. Tähän pykälään tai sen perusteluihin voisi olla hyvä kuitenkin sisällyttää jonkinlaisia vastuunrajoituslausekkeita, vähintäänkin ylivoimaisesta esteestä johtuvien vahinkojen rajaaminen voisi olla tarpeen. Verrottuna sähköiseen kiinteistönvaihdamtapalveluun on rekisteri valtuutuksista ja muista tahdonilmaisuuista, johon 8 §:n vastuut kohdistuvat, selkeästi monimuotoisempi ja sitä kautta tuo vaikeammaksi ennakoita mihin 8 § käytännössä johtaisi.

8 §:n 1 momentin perusteluissa valtiolle ehdotetaan asetettavaksi vastuu siitä, että asianmukaiset tarkistukset on tehty eri viranomaislähteistä. Väestörekisterikeskuksen näkemyksen mukaan voisi olla perusteltua avata tarkemmin, mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan asianmukaisilla tarkistuksilla.

7 §:n 2 momentissa ja sen perusteluissa ehdotetaan kirjattavaksi, että tahdonilmaisun rekisteröinti edellyttäisi, että tahdonilmaisun antaja tunnistetaan luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun avulla taikka muulla sellaisella tunnistusmenetelmällä, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen. Kun ehdotetaan säädettäväksi, että tahdonilmaisun antaminen voisi mahdollisesti olla mahdollista myös vahvaa heikommalla tunnisteella, olisi syytä arvioida, aiheutuuko tästä lisähaastetta vahingonkorvauspykälää ajatellen, jossa todetaan korvausvelvollisuuden syntyvän silloin kun tahdonilmaisun on antanut, joku muu kuin antajaksi tunnistettu. Voisi olla hyvä pohtia olisiko 8 §:n sisältöä perusteltua täydentää kirjauksella, jonka mukaan pykälän ankara vastuu koskisi vain tahdonilmaisuja, jotka on tehty luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun avulla eli käyttäen tunnistuslain mukaista vah-

8.1.2016

vaa tunnistusvälinettä. Lisäksi tiedoksi, että tällä hetkellä väestötietojärjestelmän tietoja voidaan luovuttaa ainoastaan vahvasti tunnistautuneelle henkilölle nähtäväksi, jolloin muiden tunnisteiden käytön yhteydessä mahdolliset esitäyttöominaisuudet tai vastaavat eivät ole käytettävissä.

10 § Tietojen käsittely palvelutuotannossa ja

11 § Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen

10 ja 11 §:issä ehdotetaan säädettäväksi tietojen käsittelystä palvelutuotannossa ja näiden tietojen säilyttämisestä. Suurinta osaa hallinnon yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja koskeva säilytysajan määrittely tarpeelliseksi ajaksi on kannatettava lähtökohta. Selkeyden vuoksi laissa tai sen perusteluissa voisi ottaa selkeämmin kantaa siihen, että palvelutuottaja on se, jolla on oikeus määritellä se, mikä katsotaan tarpeelliseksi säilytysajaksi. Käytännössä ei ole mahdollista toteuttaa kustannustehokkaasti sitä, että kaikilla palvelutuottajan säilyttämällä palvelutuotannossa käsitellyillä tiedoilla olisi käyttäjäorganisaatiokohtaiset säilytysajat. 11 §:ssä mahdollistetaan tietyissä tilanteissa tietojen välittäminen käyttäjäorganisaatiolle arkistoitavaksi ja tämä vähentää riskiä siitä, että palvelutuottaja säilyttäisi palvelutuotannon tietoja liian vähän aikaa käyttäjäorganisaation näkökulmasta.

11 §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun osalta tunnistustapahtuman todentamiseksi tarpeelliset tiedot säilytetään viisi vuotta tunnistustapahtumaa seuraavan kalenterivuoden alusta lukien. 10 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että mikäli esimerkiksi valtuutuksia ja tahdonilmaisuja koskevan rekisterin säilytysaika olisi viittä vuotta pidempi, säilytettäisiin kyseiseen rekisteriin tunnistautumista koskevia tietoja vastaava aika. Väestörekisterikeskus on tunnistanut, että myös palvelunäkymien 3 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisessa viestinvälityspalvelussa, voisi olla tarve sille, että sinne tunnistautumisesta tallennettuja tietoja säilytettäisiin pidempään kuin viisi vuotta. Voisi olla hyvä vielä pohtia, että tuleeko arkistolain tai muiden 3 §:n 1 momentin mukaisten palvelujen vaatimuksista tarpeita säilyttää luonnollisen henkilön tunnistuspalvelusta tallennettuja tietoja yli viisi vuotta. Väestörekisterikeskus haluaa tuoda vielä valtiovarainministeriön tietoon, että hallituksen esitysehdotuksessa tarkoitetuissa palveluissa hyödynnettävien väestötietojärjestelmän tietojen lokitietoja ei voida säilyttää yli viittä vuotta.

Väestörekisterikeskus haluaa edellä esitetyn viraston lausunnon lisäksi kiinnittää valtiovarainministeriön huomiota liitteellä 1 kuvattuihin Väestörekisterikeskuksen teknisluonteisiin havaintoihin.

Lea Krohns
Ylijohtajan sijaisena
Johtaja

Annina Hautala
Johtava asiantuntija

LIITE 1 Väestörekisterikeskuksen havaintoja ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

JAKELU Valtiovarainministeriö, Väestörekisterikeskuksen kirjaamo

8.1.2016

VÄESTÖREKISTERIKESKUKSEN HAVAINTOJA EHDOTUKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI HALLINNON YHTEISISTÄ SÄHKÖISEN ASIOINNIN TUKIPALVELUISTA

Väestörekisterikeskus on kerännyt tähän liitteeseen viraston lausuntoa täydentävät kommentit ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (*jäljempänä hallituksen esitysehdotus*) sekä laiksi valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta.

Yleisperustelut

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Tiedonhallintaa koskevaa sääntelyä koskevassa kohdassa käytetään laatuvarmenne-terminologiaa. Väestörekisterikeskus tuo tässä yhteydessä esille, että eIDAS-asetuksen myötä laatuvarmenne-termi tulee olemaan hyväksytty varmenne, joten selvyuden vuoksi molemmat terminologiat voitaisiin mainita jo tässä hallituksen esitysehdotuksessa.

4. Esityksen vaikutukset

Ehdotuksen vaikutusarvioinneissa on kattavasti arvioitu eri hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin tukipalvelujen vaikutuksia. Asiointivaltuutuspalvelun osalta vaikutuksia eri toimijoihin voisi kuitenkin arvioida tarkemmin erityisesti, kun kyseessä on uusi palvelukokonaisuus.

4.3 Taloudelliset hyödyt ja vaikutus viranomaisten toimintaan

Taloudelliset hyödyt ja vaikutus viranomaisten toimintaan kohdassa (s.18) todetaan, että viranomaisen julkisen palvelun tuottaminen palvelunäkymiin edellyttää palvelun vakioitujen metatietojen ja tekstimuotoisten kuvausten tuomista palvelutietovarantoon. Väestörekisterikeskus tuo esiin, että myös muiden käyttäjäorganisaatioiden kuin viranomaisten kohdalla edellytetään vakioitujen metatietojen ja tekstimuotoisten kuvausten tuomista palvelutietovarantoon. Kirjauksesta voisikin poistaa tarpeettomana kirjauksen: "Viranomaisen julkisen".

4.5 Vaikutukset yritysten toimintaan

Tämän kohdan 3. kappaleessa todetaan, että tietojen tuominen palvelutietovarantoon ja palvelunäkymiin tapahtuisi palveluväylää hyödyntäen. Koska palvelutietovarannon tiedot ovat julkisia, tapahtuisi siihen tuotavien tietojen tuominen ilman palveluväyläliityntää. Nykyisen kirjauksen sijasta kirjaus voisi kuulua: Mikäli yksityisten yritysten asiakasrekisterin tietoja tuodaan palvelunäkymään ja palvelutietovarantoon, yrityksen vastuulla olisi tiedon toimittaminen palvelutietovarantoon sekä tarvittavien muutosten toteuttaminen oman asiakastietojärjestelmänsä rajapintoihin.

8.1.2016

Yksityiskohtaiset perustelut ja ehdotus laiksi 1

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §:än ja sen yksityiskohtaisiin perusteluihin voitaisiin lisätä viittaus myös lakiin sähköisestä asioinnista viranomais toiminnassa, koska kyseinen laki on osa keskeistä sähköisen asioinnin lainsäädäntöä.

2 § Määritelmät

2 §:n määritelmässä ja niiden yksityiskohtaisissa perusteluissa voitaisiin määritellä myös tunnistuksenohjauspalvelu/tunnistuksenvälityspalvelu, tunnistustapahtuma ja kertakirjautuminen. Tällä varmistettaisiin, ettei synny epäselvyyksiä muun lainsäädännön kanssa, kun eri laeissa käytetään samoja tai lähes samoja termejä eri tarkoituksissa.

2 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteluja voisi täsmentää siten, että ne huomioisivat sen, etteivät kaikki asiointipalvelut, joihin palvelunäkymistä on mahdollista siirtyä, edellytä tunnistautumista kansalaisen tunnistuspalvelun edellyttämällä tavalla tai tunnistautumista lainkaan. Tärkeää olisi tuoda esiin, että kansalaisen tunnistuspalvelusta voidaan välittää tietoja vain, jos asiointipalvelulla on oikeus saada tieto tunnistuksesta ja siinä välitettävänä olevista tiedoista.

2 §:n 1 momentin 4 kohdassa todetaan myös, että luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun avulla todennettu henkilöllisyyttä koskeva tieto siirtyisi palvelunäkymästä käyttäjän mukana asiointipalveluun. Todellisuudessa tunnistuspalvelussa todennettu henkilöllisyyttä koskeva tieto siirtyy aina tunnistuspalvelusta eikä palvelunäkymästä.

3 § Yhteiset sähköisen asioinnin palvelut

3 §:n perusteluissa viitataan Väestörekisterikeskuksen varmenteisiin tunnistauduttaessa ja tietoja salatessa, tätä kohtaa voitaisiin täydentää sähköisellä allekirjoituksella, jota voidaan käyttää sähköisessä asiointipalvelussa asioidessa ja allekirjoitettaessa asiakirjoja sähköisesti.

3 §:n perusteluissa yksilöidään tiedot, jotka kuvattaisiin palvelutietovarantoon. Palvelutietovarantoon kuvattaisiin palvelutuottajaorganisaatio, palvelujen tiedot, kuten kohderyhmät, hinnat ja käytön edellytykset ja sekä palvelujen palvelukanavat, kuten sähköiset asiointipalvelut, palvelupisteet ja puhelinpalvelut aukioloaika- ja maksullisuustietoineen. Väestörekisterikeskus ehdottaa, että edellä kuvattu kohta kuuluisi seuraavasti: Palvelutietovarantoon kuvattaisiin palvelutuottajaorganisaatio, palvelujen julkiset tiedot, joita ovat esimerkiksi kohderyhmät, hinnat ja käytön edellytykset ja sekä palvelujen palvelukanavat, sähköiset asiointipalvelut, palvelupisteet ja puhelinpalvelut aukioloaika- ja maksullisuustietoineen.

3 §:n 1 momentin 5 kohdan perusteluissa todetaan, ettei alle 15-vuotias voi saada vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä. Väestörekisterikeskuksen tietojen mukaan myös alle 15-vuotiailla on mahdollisuuksia saada vahva sähköinen tunnistusväline. Näin ollen asiaa voisi olla hyvä selvittää tai päivittää perusteluja tältä osin.

3 §:n 1 momentin 6 kohdan perusteluissa Väestörekisterikeskukselle annetaan oikeus tarjota myös KATSO-organisaation tunnistuspalveluun sisältyviä valtuuttamista koskevia tietoja. Tässä kohtaa voisi perusteluja tarkentaa siten, että valtuutuksia koskevien tietojen

8.1.2016

lisäksi Väestörekisterikeskuksen olisi mahdollista hyödyntää palvelutuotannossa KATSO-palveluun sisältyviä rooleja koskevia tietoja.

3 §:n 1 momentin 7 kohdan viestinvälityspalvelua koskevissa perusteluissa todetaan, että kansalaisella olisi oikeus saada kuittaus siitä, milloin viesti on toimitettu viranomaiselle. Perusteluissa olisi perusteltua ottaa kantaa siihen, mikä on riittävä kuittaustieto. Nykyisessä asiointipalvelussa henkilö saa tiedon, että viesti on lähetetty, ja lisäksi kuittauksen, jos viesti ei ole mennyt perille. Käytännön toteutuksen kannalta olisi hyvä, jos voitaisiin tältä osin noudattaa nykyisen asiointipalvelun toteutusmallia. Perusteluissa voisi olla hyvä myös korostaa, että viestin lähettäjällä on vastuu siitä, että viesti lähetetään ajoissa.

5 § Tukipalvelujen käyttö

5 §:n 4 momentin perusteluissa palvelunäkymien, viestinvälityspalvelun ja asiointivaltuuspalvelun käyttö muille yksityisille yhteisöille edellyttäisi, että palveluja voidaan tarjota vain sellaisille henkilöille, joiden henkilötunnusta yksityisellä yhteisöllä on oikeus käsitellä. Vastava kirjaus löytyy myös Yritysten vaikutusarviointi -kappaleesta. Väestörekisterikeskus haluaa selvyyden vuoksi korostaa, ettei kaikkien kohdassa mainittujen palvelujen käyttäminen aina edellyttäisi käyttäjän tunnistamista ja henkilötunnuksen käsittelyä. Esimerkiksi henkilöllä on oltava mahdollisuus tarkastella palvelunäkymien kautta palvelutietovarannossa olevia yksityisen yhteisön tietoja, vaikkei yksityisellä yhteisöllä olisikaan oikeutta käsitellä kyseisen henkilön henkilötunnusta.

5 §:n 6 momentin perusteluissa ehdotetaan kirjattavaksi, että palvelunäkymien käyttövelvollisuus edellyttäisi käyttäjäorganisaation rekistereihin merkittyjen tietojen tarjoamista tietojen kohteen tai tämän toimivaltaisen edustajan saataville palvelunäkymässä. Tämän kirjauksen sisältöä voisi olla hyvä pohtia vielä siitä näkökulmasta, mitä tämä käytännössä tarkoittaisi. Tulisi välttää sitä, että tulkinta johtaisi siihen, että käyttäjäorganisaatioiden tulisi tuoda kaikki rekistereissään olevat tiedot palvelunäkymään. Palvelunäkymää suunniteltaessa ajatuksena lienee kuitenkin ollut se, että määrättyjen tietojen lisäksi ja määriteltyjen reunaehtojen toteutuessa käyttäjäorganisaatio voisi itse päättää, mitä tietoja se katsoo haluavansa tuoda palvelunäkymiin. Tämä ratkaisu olisi parempi tietosuojan ja -turvan sekä palvelun käytettävyyden näkökulmasta. Näytettävien tietojen rajoittaminen joltain osin saattaa olla merkityksellistä myös siitä syystä, että palvelunäkymissä tietoja pääsevät katsomaan myös alaikäiset. Esimerkiksi väestötietojärjestelmään tallennetun adoptiotiedon luovuttaminen on erityislaissa (laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista) rajattu 15 vuotta täyttäneelle.

6 § Palvelutuotannossa säännönmukaisesti hyödynnettävät tietolähteet

6 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteluita voisi tarkentaa siten, että esimerkinomaisesti kerrottujen vanhempi-tietojen sijasta luovutettaviin tietoihin kuuluisi huoltajatiedot. Lisäksi Väestörekisterikeskuksessa kysymystä tässä kohtaa herätti se, onko tilanteita, joissa tiedot adoptiosta olisivat tarpeen, kun kuitenkin näissäkin tilanteissa arviointi tehdään huoltajatietojen perusteella, vai voitaisiinko tästä esimerkinomaisesta perustelukohdasta poistaa tiedot adoptiosta. Voisi olla hyvä myös tarkentaa kohtaa korvaamalla turvakielto-termi tieto turvakiellosta -termillä, jottei synny väärinkäsitystä, että palvelutuottajalla olisi oikeus käsitellä myös turvakielton alaisia tietoja.

7 § Valtuutusten ja muiden tahdonilmaisujen rekisteröinti

Ehdotetun 7 §:n 3 momentin perusteluissa asetetaan Väestörekisterikeskukselle velvollisuus pitää hyväksytyjen tunnistusmenetelmien käyttöä koskevat tiedot maksutta saatavissa yleisen tietoverkon kautta. Lain perusteluita kirjoitettaessa voisi pohtia, olisiko perusteluissa tarpeen avata esimerkiksi esimerkkien avulla, mitä tietoja tämä velvollisuus käytännössä tarkoittaisi.

8.1.2016

8 § Vastuu tahdonilmaisujen rekisteröinnistä ja niiden sisällön eheydestä

8 §:n 1 momentin perusteluissa todetaan, että valtio vastaisi siitä, että järjestelmä toimii asianmukaisesti ja laissa edellytetyllä tavalla. Väestörekisterikeskus tuo esiin kysymyksen, onko selkeää, mihin järjestelmä-termi tässä yhteydessä viittaa. Järjestelmä-termin sijasta voisi olla myös tässä kohtaa parempi käyttää rekisteri-termiä, koska aiemmin 8 §:n 1 momentin perusteluissa vahingot nimenomaan rajataan koskemaan vahinkoja, jotka johtuvat rekisterin virheellisestä tai puutteellisesta toiminnasta.

8 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi vastuunrajoituksista. Siinä on todettu muun lisäksi, ettei vastuu koskisi esimerkiksi vahinkoja, jotka aiheutuvat siitä, ettei haluttua tahdonilmaisua ole voitu antaa taikka peruuttaa. Väestörekisterikeskus ehdottaa, että kyseessä olevaa esimerkkiä voisi täsmentää lisäämällä esimerkkiluetteloon myös sen, ettei tahdonilmaisua ole voitu muuttaa.

Päätettäessä 8 §:n mukaisista vastuista olisi hyvä varmistaa, ettei 23 ja 26 §:ien siirtymäsäännösten kautta tule palveluja vastaanottavalle palvelutuottajalle kohtuuttomia vahingonkorvausvastuita ennen tai jälkeen siirtyvien palvelujen siirtoa toteutuneista tapahtumista.

9 § Tiedoksiantomenettelyä koskeva suostumus

9 §:n perusteluissa puhutaan sekä yleisestä että rajatummasta tiedoksiantosuostumuksesta. Perustelut voisi olla vielä hyvä käydä läpi ja pohtia, olisiko tarpeen selkiyttää kokonaisuutta. Viestinvälityspalvelun käytettävyyden näkökulmasta olisi selkeintä, jos palvelun käyttöönotto olisi samalla 9 §:ssä tarkoitettu suostumus. Erityisesti, mikäli vaadittaisiin asiakohtaiset suostumukset, käytännön toteutukselle syntyisi haasteita.

9 §:n 1 momentin perusteluissa pyritään avaamaan seikkaperäisesti palvelutuottajan ja viestejä välittävän viranomaisen vastuita sen selvittämisestä, onko oikeus sähköiseen tiedoksiantoon. Voisi vielä olla hyvä varmistaa, että ehdotuksen perustelut ovat riittävän selkeitä sekä yhdenmukaisia ja että tiedoksiantajaorganisaatioille annettaisiin mahdollisimman suuri oikeus hyödyntää palvelutuottajan rekisteristä löytyvää suostumustietoa.

9 §:n 1 momentin perusteluissa todetaan, ettei asiakirjan sähköiseen tiedoksiantamiseen suostumiselle aseteta muotovaatimuksia. Keskeisenä todetaan olevan se, että suostumuksen antaja ymmärtää asian. Kohdan perusteluja voisi täydentää seuraavalla kirjauksella: Lähtökohtana tulee olla se, että suostumuksen antaminen on perustunut henkilön ymmärrykseen sähköisen tiedoksiantamisen hyväksymisestä. Käytännössä palvelutuottajan on mahdotonta kaikissa yksittäistapauksissa täysin varmistua, että suostumuksen antaja on ymmärtänyt suostumuksen merkityksen.

9 §:n 2 momentin perusteluissa asetetaan Väestörekisterikeskukselle velvollisuus ilmoittaa käyttäjäorganisaatiolle, jos on todennäköistä, ettei viesti ole viestinvälityspalvelussa mennyt perille. Tämän vaatimuksen käytännön toteutusmahdollisuuksia voisi olla syytä pohtia ja sen jälkeen pohtia tämän vaatimuksen tarpeellisuutta. Nykyinen asiointitili ei mahdollista tämän vaatimuksen täyttämistä. Perusteluissa todetaan, että asiointitili toimittaa viranomaiselle koneellisen kuittauksen vastaanottajan kuittauksesta ja vastaanottoajasta. Tätä perustelukohtaa voitaisiin täsmentää siten, että asiointipalvelulle toimitetaan kuittaus automaattisesti tai annetaan sille mahdollisuus käydä kysymässä, onko henkilö käynyt luke-massa asiointitilille toimitetun viestin. Tämä mahdollistaisi monipuolisemmat tekniset toteutustavat lopputuloksen ollessa sama.

9 § 2 momentin perusteluissa asiointitili veloitetaan toimittamaan todisteellisten sähköisten tiedoksiantojen kohdalla tiedon vastaanottajan kuittauksesta viranomaiselle. Tämän lisäksi perusteluissa ehdotetaan veloitettavaksi asiointitili ilmoittamaan myös, jos asiakirjaa

8.1.2016

ei ole noudettu seitsemän päivän kuluessa. Väestörekisterikeskus esittää harkittavaksi, onko myös tämä jälkimmäinen ilmoitus tarpeen, kun tieto lukemisesta joka tapauksessa menee jo viranomaiselle.

19 § Yleinen ohjaus ja valvonta

Väestörekisterikeskus tuo havaintonaan esiin, että 19 § on otsikoitu ” Yleinen ohjaus ja valvonta”. Pykäläehdotuksen sisällössä käsitellään yksinomaan ohjausta.

25 § Käyttövelvoitteen voimaantuloa koskeva siirtymäsäännös

25 §:n ja 5 §:n sekä niiden perusteluiden osalta olisi hyvä varmistaa, ettei niissä ole keskenään ristiriitoja. 5 §:n 1 ja 2 momenteissa ehdotetaan säädettäväksi valtion ja kuntien viranomaisille tukipalvelujen käyttövelvollisuus, ellei organisaation ole teknisistä tai toiminnallisista syistä välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua. 25 §:ssä ei huomioida 5 §:ssä huomioituja poikkeustilanteita.

